

Šiandien pinigai, rytoj – kėdės!

ILJA ILF • JEVGENIJ PETROV

OSTAPAS BENDERIS

DVYLIKA KĖDŽIŲ

OBULYS

ILJA ILFAS
JEVGENIJUS PETROVAS

DVYLIKA KĖDŽIŲ

Romanas

Iš rusų kalbos vertė
PETRAS CVIRKA, PETRAS LAURINAITIS, PETRAS DIRSĖ

PIRMOJI DALIS

I SKYRIUS

BEZENČIUKAS IR „NIMFOS“

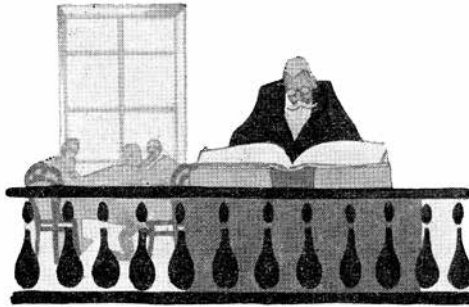
Apskrities N mieste buvo tiek daug kirpyklų ir laidotuvių biurų, kad atrodė, jog miesto gyventojai gimsta tik nusiskusti, apsikirpti, *vežetaliiu** atsigaivinti galvą ir tuojau mirti. O iš tikrųjų N miesto žmonės gimdavo, skusdavosi ir mirdavo labai retai. N miesto gyvenimas buvo labai ramus. Pavasario vakarai buvo svaiginantys, purvas mėnesienoje žibėjo lyg antracitas, ir visas miesto jaunimas buvo taip įsimylėjęs komunalininkų *vietkomo*** sekretorę, kad tas jai net kliudė rinkti nario mokesį.

Meilės ir mirties klausimai nejaudino Ipolito Matvejevičiaus Vorobjaninovo, nors šie klausimai buvo jo žinioje nuo devintos iki septynioliktos valandos kasdien, išskyrus pusvalandžio pietų pertrauką. Kiekvieną rytą, išgėręs iš matinio, su apvadėliu stiklo savąją karšto pieno porciją, kurią jam atnešdavo Klavdija Ivanovna, iš apytamsio namuko jis išeidavo į plačią, keistos pavasario šviesos nužertą draugo Gubernskio gatvę. Tai buvo maloniausia gatvė, kokią tik galima rasti apskrities mieste. Kairėje pusėje, už žalsvo banguoto stiklo vitrinos, sidabru švitėjo „Nimfos“ laidotuvių biuro karstai. Dešinėje, už mažyčių langų su nubyrėjusiu glaistu, niūriai gulėjo apdulkėję nuobodūs graboriaus Bezenčiuko ąžuoliniai karstai. Toliau – „Pjero ir Konstantino kirpimo salonas“ savo lankytojams siūlė „nagų priežiūrą“ ir „*onduliaciją****“ į namus“. Dar toliau buvo viešbutis ir kirpykla, o už jų didelėje viešbučio aikštėje stovėjo palšas veršis ir saldžiai laižė surūdijusią, priremtą prie sukrypusių vartų iškabą:

* Plaukų priežiūros priemonė.

** Vietos komiteto.

*** Plaukų garbanojimas.

LAIDOTUVIŲ BIURAS
„Maloniai prašome“

Nors laidojimo biurų buvo daugybė, jų klientūra buvo labai maža. „Maloniai prašome“ bankrutavo dar trejetą metų prieš Ipolito Matvejevičiaus įsikurdinimą N mieste, o graborius Bezenčiukas baisiai gėrė ir vieną kartą mėgino net savo geriausią karstą užstatyti lombarde. N miesto gyventojai mirdavo labai retai, ir Ipolitas Matvejevičius tai žinojo geriau negu kiti, nes tarnavo metrikacijos biure, kur vadovavo mirimų ir jungtinių skyriui.

Stalas, prie kurio dirbo Ipolitas Matvejevičius, buvo panašus į seną antkapio plokštę. Kairioji jo kertė buvo sunaikinta žiurkių. Rachitiškos jo kojų tės drebėjo slegiamos pasipūtusių, parudavusių bylų, kuriose galima buvo rasti visas žinias apie N miesto gyventojų kilmę ir genealoginius medžius, išaugusius nederlingoje apskrities žemėje.

1927 metų balandžio penkioliktą dieną, penktadienį, Matvejevičius, pabudęs kaip visuomet pusę aštuntos, tuojuo pasibalnojo nosį senamadišku pensnė su auksiniu lankeliu. Akinių jis nenešiojo. Kartą, nusprendęs, kad nešioti pensnė nehygieniška, Ipolitas Matvejevičius nuėjo į optiką ir nusipirko akinius be rėmelių, su paauskuotom ienelėm.

Akiniai iš karto jam patiko, bet žmona (tai buvo netrukus prieš jos mirtį) tarė, kad akiniuotas jis labai panašus į Miliukovą*, ir Ipolitas Matvejevičius

* P. Miliukovas – Laikinosios vyriausybės, perėmusios valdžią Rusijos imperijoje per 1917 m. Vasario revoliuciją, užsienio reikalų ministras.

atidavė akinius kiemsargiui. Kiemsargis, nors ir nebuvo žemažiūris, prie akinių priprato ir mielai juos nešiojo.

– Bonžur! – pragydo pats sau Ipolitas Matvejevičius, nukardamas kojas nuo lovos. Iš to „bonžur“ galima buvo spręsti, kad Ipolitas Matvejevičius puikiausiai nusiteikęs. Jei jis atsikėlęs sakydavo „gut morgen“, buvo aišku, kad skauda kepenis, kad penkiasdešimt dveji metai – ne juokai ir kad oras šiandien drėgnas.

Ipolitas Matvejevičius įbruko išdžiūvusias kojas į prieškarines kelnės, pasirišo jas prie kulkšnių juostelėmis ir apsiavė minkštais trumpaauliais batais siaurais kvadratiniais galais. Po penkių minučių jis apsilviko mėnulio spalvos liemenę, nusėtą smulkiomis sidabro žvaigždutėmis, ir žvilgantį liustrino švarką. Nusibraukęs nuo žilų plaukų nenudžiūvusį po prausimosi vandenį, Ipolitas Matvejevičius žvėriškai pakrutino ūsus, neryžtingai palietė šiurkštą smakrą, perbraukė šepečiu trumpai kirptus aliuminio spalvos plaukus ir, mandagiai šypsodamasis, pasitiko įeinančią į kambarį uošvę – Klavdiją Ivanovną.

– Eppole-et, – sududeno uošvė. – Šiandien aš sapnavau blogą sapną.

Žodis „šiandien“ buvo pasakytas prancūzišku prononsu.

Ipolitas Matvejevičius iš aukšto pažvelgė į ją. Jo ūgis siekė šimtą aštuoniasdešimt penkis centimetrus, ir nuo tokios aukštumos jam buvo lengva ir patogiu žiūrėti į uošvę su tam tikra panieka.

Klavdija Ivanovna varė toliau:

– Aš mačiau velionę Mari palaidais plaukais ir su auksine juosta.

Nuo griausmingos uošvės kalbos drebėjo sunki ketinė senoviška lempa su dideliu bumbulu ir apkarstyta stikliniais apdulkėjusiais niekeliais.

– Esu labai susijaudinusi. Bijau, kad ko nors neatsitiktų...

Šie žodžiai buvo pasakyti tokiu tvirtu balsu, jog Ipolito Matvejevičiaus keturkampiu pakirpti plaukai pasišiaušė į visas puses. Jis suraukė veidą ir aiškiai tarė:

– Nieko neatsitiks, maman. Už vandenį tamsta jau sumokėjot?

Pasirodo, dar nesumokėta. Kaliošai taip pat nenuplauti. Ipolitas Matvejevičius nemėgo savo uošvės. Klavdija Ivanovna buvo kvaila, ir senyvas jos amžius neteikė vilčių, kad ji kada nors bus protingesnė. Ji buvo be galo šykšti, ir tik Ipolito Matvejevičiaus skurdas neleido iškeroti šitai jos aistrai. Jos balsas buvo toks stiprus ir sodrus, kad jai galėjo pavydėti Ričardas Liūtaširdis, nuo kurio šauksmo, kaip žinoma, pritūpdavo arkliai. Bet baisiausia, kad Klavdija Ivanovna mėgo pasakoti sapnus. Ji sapnuodavo kasnakt. Sapnuodavo merginas su juostomis, arklius, papuoštus geltonais dragūnų apvadais, arfomis skambinančius kiemsargius, arkangelus kiemsargių kailiniais, vaikštinėjančius su taršdynėmis rankose, mezgimo virbalus, pačius sau šokinėjančius po kambarį ir keliančius skaudų žvangesį. Tuščia senė buvo toji Klavdija Ivanovna. Be to, dar panosėje jai žėlė ūsai, ir kiekvienas ūsas buvo panašus į skutimosi šepetuką.

Ipolitas Matvejevičius išėjo iš namų truputį susierzinęs.

Prie apipelijusios savo įstaigos durų, atsišliejęs į staktą ir ant krūtinės suėmęs rankas, stovėjo graborius Bezenčiukas. Dėl nuolatinį bankrotų, komercinių rūpesčių ir nuo ilgo svaigalų vartojimo graboriaus akys buvo skaisčiai geltonos kaip katino ir negesdamos blykčiojo.

– Sveikas, brangus sveteli! – greit sušuko jis, pamatęs Ipolitą Matvejevičių.

– Labas rytas!

Ipolitas Matvejevičius mandagiai kilstelėjo dėmių išmargintą *kastorinę** skrybėlę.

– Kaip gyvuoja jūsų uošvelė... leiskit paklausti?

– Mr-r, mr-r, – neaiškiai atsakė Ipolitas Matvejevičius ir, truktelėjęs tiesius pečius, nuėjo tolyn.

* Kastoras (nuo pranc. *castor* – bebras) – vilnonis audinys prigludusiu trumpu pūku, gaminamas naudojant bebro vilną.

– Na, duok Dieve sveikatėlės... – karčiai tarė Bezenčiukas, – vienų nuostolių kiek turim, kad jį kur!..

Ir vėl, sunėręs rankas ant krūtinės, prisišliejo prie durų.

Prie „Nimfos“ laidotuvių biuro Ipolitą Matvejevičių vėl truputį sustabdė.

„Nimfos“ savininkai buvo trys. Jie visi kartu nusilenkė Ipolitui Matvejevičiui ir chorų pasiteiravo apie uošvės sveikatą.

– Sveika, sveika! – atsakė Ipolitas Matvejevičius. – Kas gi jai gali būti! Šiandakt sapnavo auksinę merginą palaidais plaukais. Tokį reginį matė sapne!

Trys „nimfai“ žvilgtelėjo vienas į kitą ir balsiai atsiduso. Visi šie pasikalbėjimai sugaišino Ipolitą Matvejevičių, ir jis, prasilenkdamas su įprastu punktualumu, atėjo į įstaigą tuomet, kai laikrodys, kabąs viršum šūkio „Atlikęs savo darbą, negaišdamas išeik!“, rodė penkias minutes dešimtos.

Dėl aukšto ūgio, o ypač dėl ūsų, įstaigoje Ipolitas Matvejevičius buvo pramintas Macistu, nors tikrasis Macistas jokių ūsų neturėjo.

Išėmęs iš stalčiaus mėlyno veltinio pagalvėlį, Ipolitas Matvejevičius padėjo jį ant kėdės, lygiagrečiai su stalo linijomis išlygino ūsus ir atsisėdo ant pagalvėlio, ūgiu kiek prašokdamas trejetą bendradarbių. Ipolitas Matvejevičius nebūgštavo dėl hemorojaus: jam gaila buvo pratrinti kelnes, ir todėl naudojosi mėlynu veltiniu.

Visas tarybinio tarnautojo manipuliacijas droviai stebėjo jauna porėlė – vyras ir mergina. Vyras, apsirengęs gelumbės vatiniu, atrodė prislėgtas tarybinės atmosferos, alizarino rašalo kvapo, laikrodžio, kuris dažnai ir sunykiai vaitojo, o ypač griežto plakato: „Atlikęs savo darbą, negaišdamas išeik!“ Nors vyras su vatiniu dar nebuvo pradėjęs dėstyti savo reikalo, bet jau norėjo išeiti. Jam atrodė, kad reikalas, dėl kurio atėjo, yra toks menkas, jog dėl jo neverta varginti tokio žymaus pražilusio piliečio kaip Ipolitas Matvejevičius. Ipolitas Matvejevičius ir pats suprato, kad to vyro reikalas menkas, jis gali palaukti, tad, praskleidęs bylą Nr. 2, įsigilino į popierius. Mergina ilgu švaruku, apsiūtu žibančia juoda juoste, kažką pakuždėjo vyrui ir, rausdama iš gėdos, pradėjo pamažu artintis prie Ipolito Matvejevičiaus.

– Drauge, – tarė ji, – kur čia...

Vyras su vatiniu linksmai atsiduso ir netikėtai pats sau sušuko:

– Susituokti!

Ipolitas Matvejevičius atsidėjęs pasižiūrėjo į turėklus, už kurių stovėjo pora.

– Gimė kas? Mirė?

– Susituokti! – pakartojo vyras su vatiniu ir sumišęs apsidairė. Mergina prunkstėlėjo. Reikalas buvo aiškus. Ipolitas Matvejevičius fokusininko vikrumu griebėsi darbo. Senutės rašysena užrašė į storas knygas jaunavedžių vardus ir pavardes, griežtai ištardė liudininkus, kuriuos jaunoji nubėgusi pasikvietė iš kiemo, ilgai ir su meile pūsčiojo kvadratinis antspaudus ir kilstelėjęs prispaudė juos į apdriksčius pasus. Paėmęs iš jaunavedžių porą rublių ir davęs kvitą, Ipolitas Matvejevičius nusišypsojęs tarė: „Už suteiktą sakramentą“ ir pakilo visu puikiuoju savo ūgiu, senu papratimu atstatęs į priekį krūtinę (seniau jis nešiojo korsetą). Platūs geltoni saulės spinduliai gulė ant jo pečių lyg antpečiai. Jo išvaizda buvo kiek juokinga, tačiau nepaprastai iškilminga. Įgaubti pensnė stiklai švytėjo balta prožektorių šviesa. Jaunieji stovėjo lyg čeriukai.

– Jaunieji, – tarė Ipolitas Matvejevičius pakeltu balsu, – leiskite pasveikinti jus su teisėta moteryste, kaip seniau sakydavo. Labai, labai malonu matyti tokius jaunos žmones kaip jūs, kurie susitvėrę rankomis eina siekdami amžinųjų idealų. Labai, labai malonu!

Baigęs šią prakalbą, Ipolitas Matvejevičius paspaudė jaunavedžiams rankas, atsisėdo ir labai patenkintas savimi ėmėsi toliau skaityti bylą Nr. 2. Tarnautojai už gretimo stalo kriuktelėjo į rašalines.

Prasidėjo rami tarnybinė diena. Niekas nedrumstė ramybės mirčių ir santuokų registracijos skyriui. Pro langą buvo matyti, kaip piliečiai, gūždamiesi nuo pavasario šaltuko, eina į savo namus. Per patį vidurdienį pragydo gaidys „Plūgo ir kūjo“ kooperatyve. Niekas dėl to nenustebo. Paskui pasigirdo metalinis motoro krenkštimas ir kleketavimas. Iš draugo Gubernskio gatvės išsiriti tamsiai violetinių dūmų kamuolys.

Kleketavimas pasmarkėjo. Pro dūmus veikiausiai pasirodė apskrities vykdomojo komiteto automobilis „Gos. Nr. 1“ su mažyčiu radiatorium ir gremėzdišku kėbulu. Pūškuodamas per purvyną, automobilis pervažiavo skersai Senųjų ponų aikštę ir, siūbuodamas į šonus, dingo bjauriuose dūmuose. Tarnautojai dar ilgai stovėjo prie lango, komentuodami įvykį ir spėliodami,

ar tik jis neturi ryšio su galimu etatų mažinimu. Po kiek laiko mediniais šali-gatviais atsargiai praėjo meistras Bezenčiukas. Jis ištisas dienas klaidžiojo po miestą, teiraudamasis, ar kas nenumirė.

Tarnybos diena ėjo į pabaigą. Netolimoje baltai geltonoje varpinėje smar-kiai pradėjo skambėti varpai. Drebėjo langai. Nuo varpinės pakilo pulkas kuosų, viršum aikštės jos pamitingavo ir nuskrido. Vakaro dangus stingo viršum ištuštėjusios aikštės.

Ipolitui Matvejevičiui buvo metas namo. Visi, kurie tą dieną turėjo gimti, gimė ir buvo užrašyti į storas knygas. Visi, kurie norėjo susituokti, susituokė ir taip pat buvo surašyti į storas knygas. Tik, didžiausiam graborių liūdesiui, nebuvo nė vienos mirties. Ipolitas Matvejevičius sudėjo bylas, įkišo į stalčių veltinį pagalvėlį, išpurenė šukomis ūsus ir jau rengėsi išeiti galvodamas apie garuojančią sriubą, bet staiga raštinės durys atsidarė ir įvirto graborius Be-zenčiukas.

– Sveikas, brangus sveteli! – nusišypsojo Ipolitas Matvejevičius. – Ką pa-sakysite?

Nors bjaurus Bezenčiuko snukis ir švietė prieblandoje, bet pasakyti jis nieko negalėjo.

– Na? – griežtesniu balsu paklausė Ipolitas Matvejevičius.

– „Nimfą“, kad ją kur, – liūdnai tarė graborius. – Ar ji gali patenkinti pirkėją? Vien lentų kiek reikia karstui...

– Ko? – paklausė Ipolitas Matvejevičius.

– Taigi „Nimfą“!... Jų trys šeimos gyvena iš vieno verslo. Jų ir medžiaga ne tokia, ir papuošimai prastesni, ir spurgai reti, kad jį kur. O aš – sena firma. Įsteigta tūkstantis devyni šimtai septintais metais. Mano karstas – dailutė-lis, retenybė mėgėjams...

– Ką tu čia, iš proto išsikraustei? – kukliai paklausė Ipolitas Matvejevi-čius ir nutarė išeiti. – Sukvailiosi dėl tų karstų.

Bezenčiukas mandagiai trūktelėjo duris, praleido Ipolitą Matvejevičių ir pats nusekė paskui, lyg ir drebėdamas iš nekantrumo.

– Dar kai buvo „Maloniai prašomė“, tai tiesa! Prieš jų prašmatnumą nė viena firma net pačioje Tverėje negalėjo atsispirti, kad ją kur! O dabar, tiesiai pasakysiu, geresnių už mano prekę nėra. Ir neieškokit.

Ipolitas Matvejevičius piktas atsigrėžė, rūščiai nužvelgė Bezenčiuką ir dar greičiau pradėjo žingsniuoti. Nors tarnyboje šiandien jam neatsitiko jokių nemalonumų, bet jis pasijuto gana bjauriai.

Visi trys „Nimfos“ savininkai stovėjo prie savo įmonės tomis pat pozomis, kaip Ipolitas Matvejevičius juos matė rytą. Atrodė, nuo to laiko jie vienas kitam nepratarė nė žodžio, tačiau jų veiduose buvo justi didelė permaina: akyse ruseno keistas pasitenkinimas, lyg jie būtų žinoję kažką svarbaus.

Pamatęs savo verslo priešus, Bezenčiukas nuliūdęs mostelėjo ranka, sustojo ir pakuždėjo Vorobjaninovui:

– Atiduosiu už trisdešimt du rubliukus!

Ipolitas Matvejevičius susiraukė ir pagreitino žingsnius.

– Galima išsimokėtina... – pridūrė Bezenčiukas.

Trys „Nimfos“ savininkai nieko nekalbėjo. Jie tylėdami sekė paskui Vorobjaninovą, nuolat kilnodami kepure ir mandagiai lenkdami. Suerzintas kvailo graborių įkyrumo, Matvejevičius greičiau negu paprastai užbėgo laipteliais, piktai nusibružino nuo batų purvą ir, jausdamas didžiausio ap-

tito priepuolį, įvirtė į prieškambarį. Tuo tarpu iš kambario išėjo raudonveidis Frolo ir Lavro cerkvės šventikas tėvas Fiodoras. Pakėlęs dešinę ranką sutaną ir nekreipdamas dėmesio į Ipolitą Matvejevičių, tėvas Fiodoras išdūmė į gatvę.

Tik dabar Ipolitas Matvejevičius pastebėjo neįprastą švarumą, visiškai kitaip ir netvarkingai sustatytus negausius baldus. Nosį jam tuoj ėmė kutenti aštrus vaistų kvapas. Kambaryje jį pasitiko kaimynė, agronomo žmona madam Kuznecova. Ji pradėjo kuždėti ir mosikuoti rankomis.

– Jai blogiau, ji tik dabar atliko išpažintį. Nebelskite batais.

– Aš nebeldžiu, – klusniai tarė Ipolitas Matvejevičius. – Kas atsitiko? Madam Kuznecova sučiaupė lūpas ir ranka parodė į gretimo kambario duris:

– Stiprus širdies priepuolis.

Ir, kartodama aiškiai svetimus žodžius, patikčius jai savo reikšmingumu, pridūrė:

– Yra rimtų komplikacijų, pavojus gyvybei. Šiandien visą dieną aš čia darbuojuos. Ateinu iš ryto pasiskolinti mėsmales, žiūriu – durys atdaros, virtuvėje nieko, šiame kambaryje taip pat nieko. Na, pamaniau: Klavdija Ivanovna išėjo pirkti miltų velykiniams pyragams. Andai ketino. Miltai dabar, patys žinot, jeigu nenusipirksi iš anksto...

Madam Kuznecova būtų dar ilgai pasakojusi apie miltus, brangymetį ir apie tai, kaip ji rado Klavdiją Ivanovną gulinčią prie koklių krosnies visiškai be sąmonės, bet dejonės iš gretimo kambario skaudžiai nuėjo Ipolitui Matvejevičiui per ausis. Jis greit persižegnojo aptirpusia ranka ir įėjo į uošvės kambarį.

II SKYRIUS

MADAM PETUCHOVOS MIRTIS

Klavdija Ivanovna gulėjo aukštelninka, pakišusi vieną ranką po galva. Ant jos galvos buvo užmauta ryškios abrikosinės spalvos kepuraitė, buvusi madinga dar tada, kai damos dėvėjo „šantekler“* ir dar tik mokėsi šokti argentinietišką tango.

Klavdijos Ivanovnos veidas buvo iškilmingas, tačiau bereikšmis. Akys žiūrėjo į lubas.

– Klavdija Ivanovna! – šūktelėjo Vorobjaninovas.

Uošvė pradėjo judinti lūpas, bet vietoj įprasto rago gaudimo Ipolitas Matvejevičius išgirdo vaitojimą, tokį tylų ir gaudų vaitojimą, jog vyro širdis suvirpėjo, ir netikėtai ištryškusi ašara lyg gyvsidabrio lašas nusirito per veidą.

– Klavdija Ivanovna, – pakartojo Vorobjaninovas, – kas atsitiko? Bet atsakymo nesulaukė. Senė užmerkė akis ir kiek pavirto šonu.

Į kambarį tyliai įėjo agronomo pati ir išvedė jį už rankos, lyg vaiką, kurį veda praustis.

* Skrybėlė, primenanti vištos galvą, pagaminta naudojant fazano plunksnas.

– Ji užmigo. Gydytojas liepė jos nevarginti. Klausykit, mielas, nueikit į vaistinę. Štai kvitas. Sužinokit, kiek kainuoja pūslės ledams.

Ipolitas Matvejevičius aklai klausė madam Kuznecovos, jausdamas, kad šiuos reikaluos ji daugiau išmano.

Iki vaistinės buvo toli. Lyg gimnazistas, suspaudęs rankoje receptą, Ipolitas Matvejevičius išbėgo į gatvę.

Buvo jau beveik tamsu. Gėstančio saulėlydžio fone stovėjo menkutė graboriaus Bezenčiuko figūra; prisiglaudęs prie eglinių vartų, jis valgė duoną su svogūnais. Čia pat, greta, ir visi trys „nimfai“ laižė šaukštus, sutūpę aplink grikių košės puodą. Pamatę Ipolitą Matvejevičių, graboriai išsitiesė lyg kariviai. Bezenčiukas įsižeidęs gūžtelėjo pečiais ir, tiesdamas ranką į savo konkurentus, suniurzgė:

– Painiojasi, kad juos kur, po kojų!..

Vidury Senujų ponų aikštės, prie poeto Žukovskio biusto su iškaltu cokolyje įrašu: „Poezija – žmogaus šventų svajonių dievas“, vyko gyvas pokalbis, kuriam progą davė žinia apie sunkią Klavdijos Ivanovnos ligą. Bendra susirinkusių miestiečių nuomonė buvo ta, jog „visi ten nueisim“ ir „Dievas davė, Dievas ir atėmė.“

Barzdaskutys „Pjeras ir Konstantinas“, kuris, beje, melai atsiliepdavo pašauktas Andrejum Ivanovičium, ir šį kartą nepraleido progos parodyti savo žinias iš medicinos, kurias įgijo bevartydamas Maskvos žurnalą „Ogonioką“.

– Šių dienų mokslas, – kalbėjo Andrejus Ivanovičius, – pasiekė neįmanomų dalykų. Sakysim, klientui ant smakro išsoko spuogas. Anksčiau tas spuogas baigdavosi kraujo užkrėtimu, o dabar, žmonės kalba, nežinau, ar tai tiesa, ar ne, – Maskvoje kiekvienam klientui duodamas atskiras sterilizuotas šepetėlis.

Piliečiai giliai atsiduso.

– Čia tu, Andrejau, truputį persūdei...

– Kurgi matyta, kad kiekvienam žmogui būtų atskiras šepetėlis? Išsigalvok tu man!

Buvęs protinio darbo proletaras, o dabar prekyautojas Prusis netgi susi-nervino:

– Atleiskite, Andrejau Ivanovičiaus, Maskvoje, paskutinio surašymo duo-menimis, yra daugiau kaip du milijonai gyventojų? Vadinas, reikėtų dviejų milijonų su viršum šepetėlių. Gana originalu.

Pokalbis darėsi vis karštesnis ir velniaižin kuo būtų baigęsis, jeigu Pylimo gatvės gale nebūtų pasirodęs Ipolitas Matvejevičius.

– Vėl į vaistinę nubėgo. Vadinas, blogai.

– Mirs senė. Ne be reikalo Bezenčiukas laksto kaip paklaikęs po miestą.

– O ką sako gydytojas?

– Ką ten gydytojas! Argi draudimo kasoje gydytojai? Jie ir sveiką nugydytų!

„Pjeras ir Konstantinas“, jau seniai troškęs padaryti pranešimą medicinos tema, baimingai apsidairė ir pasakė:

– Dabar viską daro hemoglobinas.

Tai pasakęs, „Pjeras ir Konstantinas“ nutilo.

Nutilo ir miestelėnai, kiekvienas saviškai vertindamas slaptinę hemoglobino jėgą.

Kai patekėjo mėnulis ir mėtinė jo šviesa nužėrė miniatiūrinį Žukovskio biustą, ant varinės jo nugaros galėjai aiškiai perskaityti užrašytą kreida trumpą keiksmąžodį.

Pirmą kartą panašus užrašas ant biusto atsirado 1897 metų birželio penkioliktają, pirmą naktį po paminklo atidengimo. Ir nors policijos, o vėliau milicijos pareigūnai ėmėsi visokių priemonių, tas keiksmąžodis būdavo kasdien tvarkingai atnaujinamas.

Mediniuose nameliuose su lauko langinėmis jau šnypstė virtuvai. Buvo vakarienių metas. Piliečiai nebegaišo daugiau laiko ir išsiskirstė. Papūtė vėjas.

Tuo tarpu Klavdija Ivanovna merdėjo. Ji čia prašė gerti, čia sakėsi turinti atsikelti ir eiti parsinešti įduotų pataisyti išeiginių Ipolito Matvejevičiaus štibletų*, čia skundėsi dulkėmis, nuo kurių, anot jos, galima uždusti, čia vėl prašė įžiebtį visas lempas.

* Štibletai (nuo vok. *Stiefeletten* – pusbačiai) – to laikotarpio madingi vyriški batai.

Ipolitas Matvejevičius, pavargęs nuo jaudinimosi, vaikščiojo po kambarį. Į galvą lindo nemalonios ūkiškos mintys. Jis galvojo, kaip reikės savišalpos kasoje imti avansą, kviestis popą ir atsakinėti į giminių užuojautos laiškus. Norėdamas truputį išsiblaškyti, Ipolitas Matvejevičius išėjo į prieangį.

Žalioje mėnulio šviesoje stovėjo graborius Bezenčiukas.

– Tai kaip įsakysit, ponas Vorobjaninovai? – paklausė graborius, spausdamas kepurę prie krūtinės.

– Ką gi, galbūt, – paniūręs atsakė Ipolitas Matvejevičius.

– O „Nimfa“, kad ją kur, argi žmonišką prekę siūlo! – pradėjo jaudintis Bezenčiukas.

– Eik tu po velnių! Įkyrėjai!

– Aš nieko. Tik noriu sužinoti dėl *pozumentų** ir *glazeto***. Kaip padaryti, kad jį kur? Pirmos rūšies, ekstra? Kaip?

– Be jokių *pozumentų* ir *glazetų*. Paprastą medinį karstą. Pušinį. Supranti? Bezenčiukas pridėjo pirštą prie lūpų, duodamas suprasti, kad jam viskas aišku, apsisuko ir, balansuodamas kepure, bet vis dėlto svirduliuodamas, nuėjo savo keliu. Tik tuomet Ipolitas Matvejevičius pastebėjo, kad graborius girtutėlis.

Širdy Ipolitui Matvejevičiui vėl pasidarė be galo bjauru. Jis negalėjo įsivaizduoti, kaip reikės grįžti į ištuštėjusį šiukšlėtą butą. Jam atrodė, kad mirus uošvei išnyks visi tie mažyčiai patogumai ir įpročiai, kuriuos jis taip sunkiai susikūrė po revoliucijos, pagrobęs iš jo didelius patogumus ir įpročius... „Vesti? – pagalvojo Ipolitas Matvejevičius. – Bet ką? Milicijos viršininko giminaitę Varvarą Stepanovną, Prusio seserį? O gal pasisamdyti tarnaitę? Kur tau! Nukamuos tampydama po teismus. Be to, ir brangu...“

Gyvenimas jo akyse staiga pajuodavo. Pasipiktinęs ir nusivylęs visu pasauliu, jis vėl sugrįžo namo.

Klavidija Ivanovna jau nebekliedėjo. Aukštai gulėdama ant minkštų pagalvių, ji žiūrėjo į įėjusį Ipolitą Matvejevičių visai protingai ir, kaip jam atrodė, net rūščiai.

* Pozumentas (nuo pranc. *posament*) – austa ar nerta auksinė, sidabrinė, nikelio ar šilko juostelė, kuria apsiuveni liturginių drabužių pakraščiai, detalių kontūrai, taip pat munda detalės.

** Glazetas (nuo pranc. *glacé* – blzgantis) – šilko audinys su sidabro siūlų ataudais.

– Ipolitai, – aiškiai prabilo ji, – sėskitės prie manęs. Aš turiu jums papasakoti...

Ipolitas Matvejevičius nepatenkintas atsisėdo, žiūrėdamas į sublogusį ūsuotą uošvės veidą. Jis bandė šypsotis ir kaip nors uošvę padrašinti. Bet šypsena išėjo klaiki, o padrašinančių žodžių jis nesurado. Iš gerklės išsprūdo vien keistas mikčiojimas.

– Ipolitai, – pakartojo uošvė, – atsimenat mūsų svetainės komplektą?

– Kokį? – paklausė Ipolitas Matvejevičius taip mandagiai, kaip klausiamą tik ligonių.

– Tą... Apmuštą anglišku kartūnu...

– Ak, mano namuose?

– Taip, Stargorode...

– Atsimenu, labai gerai atsimenu. Sofa, dvylika kėdžių ir apskritas šešiomis kojomis staliukas. Tai buvo puikūs Gambso darbo baldai. O kodėl tamsta juos atsiminei?

Bet Klavdija Ivanovna negalėjo atsakyti. Jos veidas pažaliavo. Ipolitui Matvejevičiui kažkodėl užėmė kvapą. Jis aiškiai atsiminė savo vilos svetainę, simetriškai sustatytus riešutmedžio baldus su lenktomis kojomis, išblizgintas vaškuotas grindis, senovišką rudą rojalį ir juodus ovalinius rėmus su kilmingų giminių fotografijomis ant sienų.

Klavdija Ivanovna mediniu, abejingu balsu tarė:

– Į vieną kėdę aš įsiuvau savo briliantus.

Ipolitas Matvejevičius skersomis pažvelgė į senę.

– Kokius briliantus? – paklausė jis negalvodamas ir susigriebęs pridūrė:

– Argi jų nekonfiskavo kratos metu?

– Aš įsiuvau briliantus į kėdės sėdynę, – atkakliai pakartojo senė.

Ipolitas Matvejevičius pašoko ir, pažiūrėjęs į žibalinės lempos apšviestą suakmenėjusį Klavdijos Ivanovnos veidą, suprato, kad ji nekliedi.

– Savo briliantus! – sušuko jis, išsigandęs savo balso stiprumo. – Į kėdę! Kas jums taip patarė? Kodėl jų neatidavėt man?

– Kaip galėjau duoti jums briliantus, jeigu jūs paleidot vėjais visą mano dukters dvarą? – ramiai ir piktai atkirto senė.

Ipolitas Matvejevičius atsisėdo ir vėl greitai pakilo. Jo širdis triukšmingai varinėjo kraujo srovės po visą kūną. Galvoje pradėjo užti.

– Bet tamsta juos išėmė iš ten? Jie čia?

Senė papurtė galvą.

– Aš nesuspėjau. Juk atsimenat, kaip greitai ir netikėtai turėjome bėgti. Jie liko kėdėje, stovėjusioje tarp terakotinės lempos ir židinio.

– Tai beprotystė! Tamsta visai panaši į savo dukterį! – sušuko Ipolitas Matvejevičius visu balsu.

Ir jau nesivaržydamas, kad stovi prieš mirštančią, su trenksmu stumtelėjo kėdę ir ėmė bėgioti po kambarį. Senė vis taip pat abejingai sekė jo veiksmus.

– Bet gal tamsta dar atsimeni, kur dabar yra tos kėdės? O gal tamsta manai, kad jos ramiausiai stovi mano namų svetainėje ir laukia, kol tamsta ateisi pasiimti savo brangenybių?

Senė nieko neatsakė.

Metrikacijos biuro reikalų vedėjui iš pykčio nusprūdo pensnė ir, žybtelėję prie kelių aukso lankelių, nukrito ant grindų.

– Kaip? Kišti į kėdę septyniasdešimties tūkstančių vertės briliantus, o ant kėdės nežinia kas sėdi!..

Kladvija Ivanovna staiga klaikiai suvaitojo ir visu kūnu trūktelėjo prie lovos krašto. Jos ranka, padariusi puslankį, stengėsi dar nusitverti Ipolito Matvejevičiaus, bet tuoj vėl nukrito ant dygsniuotos violetinės antklodės. Ipolitas Matvejevičius, spiegdamas iš baimės, nubėgo pas kaimynę.

– Rodos, miršta!

Agronomo pati rimtai persižegnojo ir, neslėpdama smalsumo, drauge su vyru, barzdotu agronomu, nubėgo į Ipolito Matvejevičiaus namus. O Vorobjaninovas pritrenktas nudūlino į miesto sodą.

Ir kol agronomas su pačia ir tarnaitė plušėjo mirusios kambarėje, Ipolitas Matvejevičius klajojo sode, kliūdamas už suolų ir sustingusias iš ankstyvos pavasariškos meilės pores palaikydamas krūmais.

Ipolito Matvejevičiaus galvoje velniaižin kas darėsi. Aidėjo čigonų chorai, krūtingų damų orkestrai be paliovos grojo „tango amapa“, akyse šmėkščiojo Maskvos žiema ir stambus juodas žirgas, su panieka prunkščias

Skaitykite likusius
316 iš **336** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Pinigai – ryte, kėdės – vakare!

Persmelktos nuostabia ironija, satyra ir šmaikštumu I. Ilfo ir J. Petrovo knygos perkels jus į visiškai realų ir autentišką XX a. trečiąjį dešimtmetį. Jos suteiks galimybę pajusti neįtikėtiną sovietinio režimo aušros absurdiškumą, privers kvatoti ir kartu susimąstyti besivaikant dvylika kėdžių su paslėptais briliantais, o po to ir pagrindinį milijonierių buvusios sovietinės Rusijos platybėse.

Šios knygos – tikri humoro šedevrai – seniai gyvena savo nepriklausomą gyvenimą, jų personažai iškeliavo iš romano ribų, net neskaityę knygų pažįsta Ostapą Benderį, Kisą Vorobjaninovą, Panikovskį ir kalba romano frazėmis: „Skęstančiųjų gelbėjimas – pačių skęstančiųjų reikalas“, „Po kiek opiumas liaudžiai?“, „Kam jums pinigai, Kisa? Jūs juk neturite fantazijos“ ar „Duokite man milijonierių, o pinigus jis pats man atneš ant lėkštelės žydrais pakraštėliais“ ir t. t.

Odesiečiai satyrikai rašė taip šmaikščiai ir aštriai, kad iš jų herojų kvatojosi ir juos suprato visas pasaulis.

„Dvylika kėdžių“ – pirmasis dilogijos romanas. Mirštanti uošvė Ipolitui Vasiljevičiui Vorobjaninovui pasako, jog vienoje iš dvylikos svetainės kėdžių ji paslėpė šeimos brangenybes. Tačiau svetainės baldai seniai nacionalizuoti. Ką gi daryti? Vorobjaninovas išsiruošia į brangenybių medžioklę. Greit jis sutinka „legalų sukčiū“ Ostapą Benderį, kuris imasi vadovauti paradiui. Vaikydami brangenybes koncesioninkai klajoja po visą Rusiją, susidurdami su pačiais įvairiausiais ir netikėčiausiais personažais ir patirdami begalę nuotykių.

Kurioje kėdėje slypi briliantai? Ar Kisa ir Osia ras lobį?

SATYROS IR IRONIJOS ŠEDEVRAS

*Jeigu jums patiko Jaroslavo Hašeko „Sauniojo kareivio Šveiko nuotykių“,
privalote perskaityti ir „Dvylika kėdžių“.*

OBUOLYS

anno 2004

#obuolys.lt

ISBN 978-609-484-231-3

9 786094 842313

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, idomybės ir istorijos nemokamai

KITI FORMATAI:

Audioteka

klauklyka.lt

Elektroninė
knyga

Virtuolizmo dizainas: © Shutterstock

Skaitmeninė knyga yra greitesnė